

VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS ŠVIETIMO, KULTŪROS IR SPORTO SKYRIUS

Biudžetinė įstaiga, S. Nėries g. 1, 70147 Vilkauskis, tel. (8 342) 60 087, faks. (8 342) 60 066,
el. p. alma.finagejeviene@vilkauskis.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi juridinių asmenų registre, kodas 188711544

ATASKAITA

Vilkauskio rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų bibliotekų fondų formavimo praktikos tyrimas

2020-12-04 Nr. V-3-

Vadovaujantis Vilkauskio rajono savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus 2020 m. veiklos planu, buvo tiriama Savivaldybės mokyklų bibliotekų fondo formavimo praktika. Dėl nepalankių tyrimui sąlygų (paskelbto karantino) planuotas tyrimas supaprastintas ir stebėseną vykdyta tik nuotoliniu būdu.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kaip mokyklų bibliotekos, formuodamos dokumentų fondą, prisitaiko prie kintančių ugdymo(si) poreikių.

Tyrimo būtinybę iššaukė ir pastebėta tendencija – kasmetinis bibliotekos dokumentų nurašymas, ryškiai viršijantis dokumentų gavimą. Todėl kartu stebėtos ir dokumentų nurašymo procedūros.

Šaltiniai: Savivaldybės ir mokyklų bibliotekų metų ataskaitos, bibliotekininkų anketinės apklausos duomenys, bibliotekų dokumentų nurašymo aktai.

Kontekstui ir tendencijoms išryškinti naudoti LIBIS statistikos modulyje esantys lyginamieji 2016 m. ir 2019 m. duomenys (imtis – Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklos):

Bibliotekų fondo atnaujinimo tendencijos

Lietuvos bibliotekų fondo (toliau – Fondas) apskaitą, gaunamų dokumentų priėmimą, perdavimą, fondo patikrinimą, dokumentų nurašymą, apsaugą, darbuotojų atsakomybę reglamentuoja Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 499 patvirtinti Bibliotekų fondo apsaugos nuostatai (toliau – Nuostatai) (*Suvestinė redakcija nuo 2015-01-01*). Juose nustatyta, kad fondo apskaita atspindi dokumentų gavimą, nurašymą, bibliotekos fondo dydį, o apskaitos duomenys yra pagrindas bibliotekos veiklos atskaitomybei, statistinei ataskaitai rengti, bibliotekos veiklai analizuoti, dokumentų kiekiui ir jų kaitai kontroliuoti; finansinių metų pradžioje apskaitos knygos duomenys sumuojami ir nustatoma, kiek dokumentų biblioteka gavo ir kiek nurašė.

Savivaldybės mokyklų bibliotekos, LIBIS duomenimis (*1 lentelė*), 2019 m. įsigijo leidinių beveik 50 proc. daugiau, negu 2016 m. (2016 m. – 4837; 2019 m. – 7233). Tačiau per metus buvo nurašyta beveik dvigubai daugiau leidinių nei gauta (2016 m. – 10844; 2019 m. – 11317 vnt.). Dėl tokios tendencijos bendras bibliotekų fondo dydis po truputį mažėja.

Pastaraisiais metais akcentuojama būtinybė plėsti skaitmeninio ugdymo turinio apimtį ir prieinamumą, vis daugiau leidinių pasiekiami skaitmenizuotu pavidalu. Tačiau būtina išsaugoti bei nuolat atnaujinti ir fizinių leidinių fondą, nes ir IFLA / UNESCO Mokyklų bibliotekų manifeste akcentuojama, kad „Mokyklos biblioteka – neatskiriama mokymo proceso dalis ir teikia mokymosi

paslaugas, knygas ir išteklius, kurie įgalina visus mokyklos bendruomenės narius kritiškai mąstyti ir efektyviai naudotis informacija visų tipų laikmenose ir įvairiais formatais“.

1 lentelė

Fondo judėjimas 2016 m. ir 2019 m.		Fiziniai vienetai	Pavadinimai
2016	Gauta per metus	4837	3134
2019	Gauta per metus	7233	1553
	Skirtumas(+/-)	2396	-1581
	Skirtumas(%)	49.53 %	-50.45 %
2016	Nurašyta per metus	10844	4906
2019	Nurašyta per metus	11317	7036
	Skirtumas(+/-)	473	2130
	Skirtumas(%)	4.36 %	43.42 %
2016	Fondo dydis (XII. 31 d.)	204036	126172
2019	Fondo dydis (XII. 31 d.)	198299	120804
	Skirtumas(+/-)	-5737	-5368
	Skirtumas(%)	-2.81 %	-4.25 %

Bibliotekų fondo atnaujinimo finansavimas

Bibliotekų fondo atnaujinimui skiriamas lėšas pagal jų kilmę galima suskirstyti į 4 grupes: mokymo, aplinkos, projektų ir kitos lėšos. Fondo atnaujinimui per metus skiriamų mokymo lėšų dydis skirtingose mokyklose labai nepastovus ir netolygus: nuo 0,1 Eur vienam mokiniui iki 6,5 Eur. Keletas mokyklų šiemis pirkiniais kasmet panaudojo mažiau kaip 0,5 Eur mokiniui (*1 priedas*). Mokymo lėšos sudaro apie 70 proc. nuo visų šiam tikslui panaudojamų lėšų. Labai mažą ir mažėjančią lėšų dalį sudaro aplinkos lėšos, paprastai naudojamos periodinių leidinių užsakymui. Jas panaudojo tik keletas mokyklų. Pozityvu, kad per paskutinius metus nuo 4 proc. iki 10 proc. padidėjo už projektų lėšas įsigytų leidinių dalis (*2 priedas*). Tačiau šia fondo atnaujinimo galimybe naudojasi tik mažesnioji dalis mokyklų (*3 priedas*). Dar apie 20 proc. lėšų sudaro kitos lėšos (gautų leidinių, papildančių fondus, vertės suminė išraiška eurais) – tai ŠMSM, NŠA nemokamai skiriami leidiniai mokykloms, įvairių akcijų, programų metu gauti leidiniai. Vienam mokiniui tenka leidinių už apie 2,5 Eur (*4 priedas*). Iš viso per metus savivaldybės mokyklų bibliotekų fondas pasipildo leidiniais maždaug vidutiniškai už 10 tūkst. Eur (*5 priedas*).

Nereikalingų, netinkamų naudoti bibliotekos dokumentų nurašymas

Pripažintų nereikalingais arba netinkamais (negalimais) naudoti bibliotekos dokumentų nurašymas įforminamas nurašymo komisijos parengtu Pripažintų nereikalingais arba netinkamais (negalimais) naudoti bibliotekos dokumentų nurašymo aktu (Nuostatų 10 priedas), patvirtintu bibliotekos vadovo. Nuostatų 34 p. rekomenduojama, kad dokumentų nurašymas neviršytų metinio naujų dokumentų gavimo, daugiau dokumentų gali būti nurašoma, suderinus su įstaigos savininku.

Dokumentų nurašymą dauguma mokyklų vykdo nesistemiškai (*6 priedas*), todėl nurašyti dokumentai fiziniiais vienetais viršija gavimą (*1 lentelė*). Kadangi kai kurios mokyklų bibliotekos dėl įvairių priežasčių keletą metų nenurašo nereikalingų inventorintų dokumentų, susikaupia gana daug nurašytinų leidinių. Reikia paminėti ir tai, kad reorganizuojant mokyklas imamas skubiai nurašinėti susidėvėjusius, nereikalingus, neaktualesius ar pan. leidinius, o tai taip pat lemia gavimo-nurašymo disproporciją bei bendro savivaldybės mokyklų bibliotekų fondo mažėjimą. Nurašymo aktuose pastebėta ir elementarių dokumentų rengimo klaidų bei Bibliotekos nuostatų reikalavimų nesilaikymo, pvz., nurašymo aktų priedai neturi antraščių arba priedo žymės, didelės apimties nurašytų leidinių sąrašų puslapiai nesunumeruoti, sąrašo atskiruose lapuose ir pabaigoje nenurodomas kiekis ir suma iš viso. Be to, nurašymo aktai parengti ne pagal nurašymo priežastį, o

sudaryti įvardijant net keletą priežasčių viename akte; nenurodomi nurašomų leidinių leidimo / pradėjimo naudoti metai.

Informacinės sistemos MOBIS funkcionavimas

Mokyklų bibliotekų informacinė sistema MOBIS tarp kitų naudingų funkcijų leidžia visiškai automatizuoti bibliotekos darbą: kataloguoti, komplektuoti fondus, apskaityti ir valdyti visus bibliotekinio darbo procesus. Savivaldybės mokyklos yra praėjusios visus MOBIS diegimo ir atnaujinimo etapus, tačiau pastaraisiais metais, kai už šią sistemą ir jos palaikymą mokykloms tenka skirti lėšų, procesas lėtėja, o bibliotekininkai sunerimę, kad nesant atnaujinimų sistema funkcionuoja nepilnai arba jos funkcionavimas stringa, atsiranda pavojus netekti duomenų. Šiuo metu 12 mokyklų bibliotekose MOBIS palaikymo, funkcionavimo lygį galima įvardinti „Iš dalies“, kitų – „Pilnai“ (7 priedas).

Mokyklų bibliotekininkai apie bibliotekos fondo turinį ir atnaujinimą lemiančius veiksnius

Bibliotekos fondo turinys formuojamas atsižvelgiant į mokytojų, mokinių pageidavimus, ugdymo programas (ypač atnaujinamas bendrąsias), ugdymo turinį, privalomos ir rekomenduojamos literatūros sąrašus, informacinių, pedagoginių, psichologinių leidinių pasiūlą ir paklausą.

Pirmenybė teikiama privalomosios literatūros fondo atnaujinimui bei Dabartinės lietuvių kalbos žodynų atnaujinimui ir įsigijimui. Iškeliama prioritetai, pvz., dokumentų, atitinkančių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaitymo gebėjimus, įsigijimas. Reikalingas fondo atnaujinimas įsigyjant naujų knygų, ypač orientuotis į pradinio ugdymo programą.

Pastaraisiais metais didesnis dėmesys skiriamas skaitmeninėms mokymo priemonėms, įrangai įsigyti, todėl mokymo krepšelio dalis, tenkanti bibliotekos fondams atnaujinti, mažėja.

IŠVADOS:

- Mokyklų bibliotekų fondo dydis (tiek vienetais, tiek pavadinimais) neženkliai mažėja. Tai susiję ir su didėjančiu dėmesiu skaitmeniniam ugdymo turiniui.
- Fondo atnaujinimui per metus skiriamų mokymo lėšų dydis skirtingose mokyklose labai nepastovus ir netolygus.
- Pagrindinis finansavimo šaltinis fondui atnaujinti – mokymo lėšos; neišnaudojamos fondo turinimo galimybės, kurias suteikia dalyvavimas įvairiuose projektuose ir akcijose.
- Bibliotekos dokumentų nurašymą dauguma mokyklų vykdo nesistemiškai, nurašyti dokumentai fiziniiais vienetais viršija gavimą.
- Nurašymo aktuose yra dokumentų rengimo klaidų.
- Dalies mokyklų bibliotekose pilna apimtimi nefunkcionuoja informacinė sistema MOBIS.

REKOMENDACIJOS:

Mokyklų vadovams

- Planuojant ir vykdant mokymo priemonių pirkimus greta dėmesio skaitmeninio turinio plėtrai siekti išsaugoti bei turtinti ir mokyklos bibliotekos fizinių dokumentų fondą.
- Siekti tolygesnio, planingesnio lėšų bibliotekos fondo atnaujinimui paskirstymo; ieškoti galimybių, kaip fondą praturtinti naudojant ne tik mokymo lėšas.

- Užtikrinti informacinės sistemos MOBIS funkcionavimo finansinį bei technologinį palaikymą.

Mokyklų bibliotekininkams

- Vykdyti subalansuotą bibliotekos fondo turinio kaitą, savalaikiai nurašyti susidėvėjusius, nereikalingus, neaktualius leidinius.

- Bibliotekos dokumentų nurašymo aktus įforminti griežtai laikantis tai reglamentuojančių teisės aktų, dokumentų rengimo taisyklių reikalavimų.

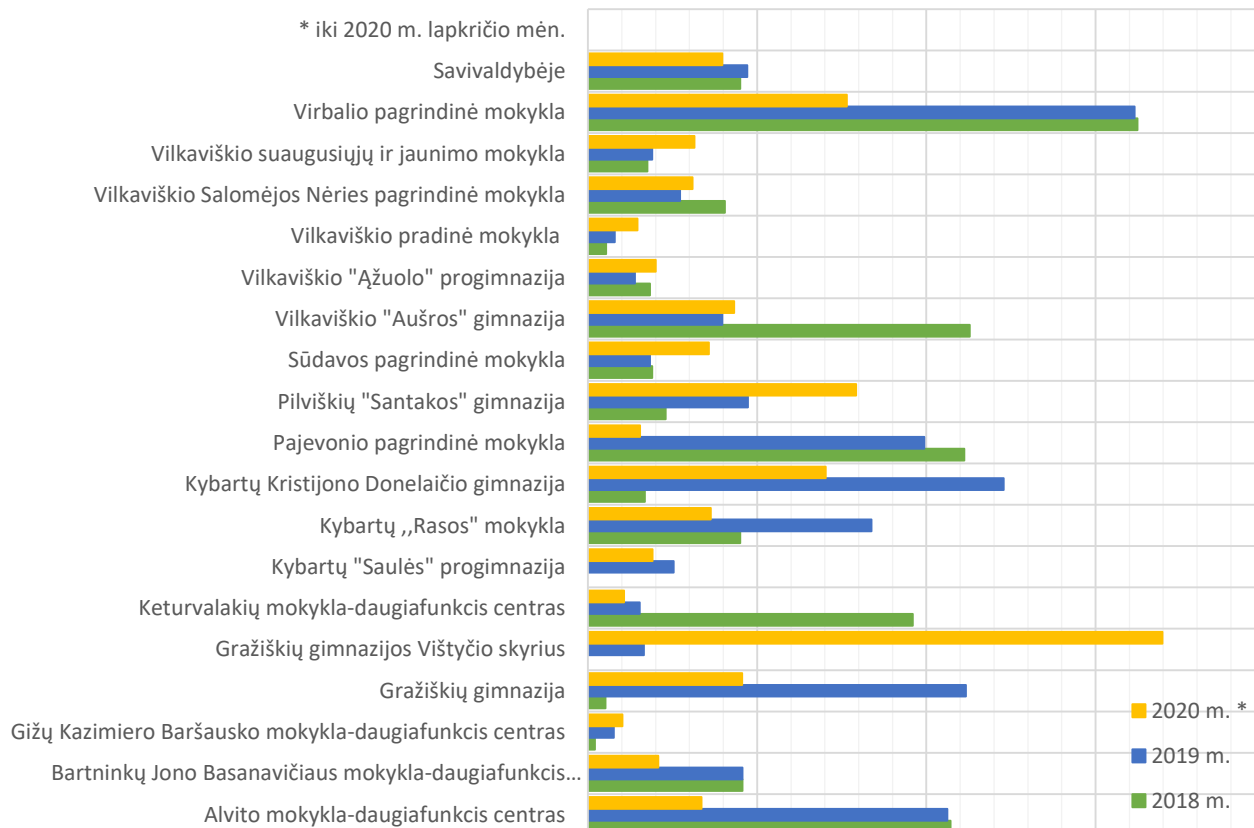
- Ieškoti fondo atnaujinimo alternatyvų aktyviau įsijungiant į tokią galimybę suteikiančius projektus, akcijas, iniciatyvas.

- Užtikrinti informacinės sistemos MOBIS turinio palaikymą, atnaujinimą ir naudojimą.

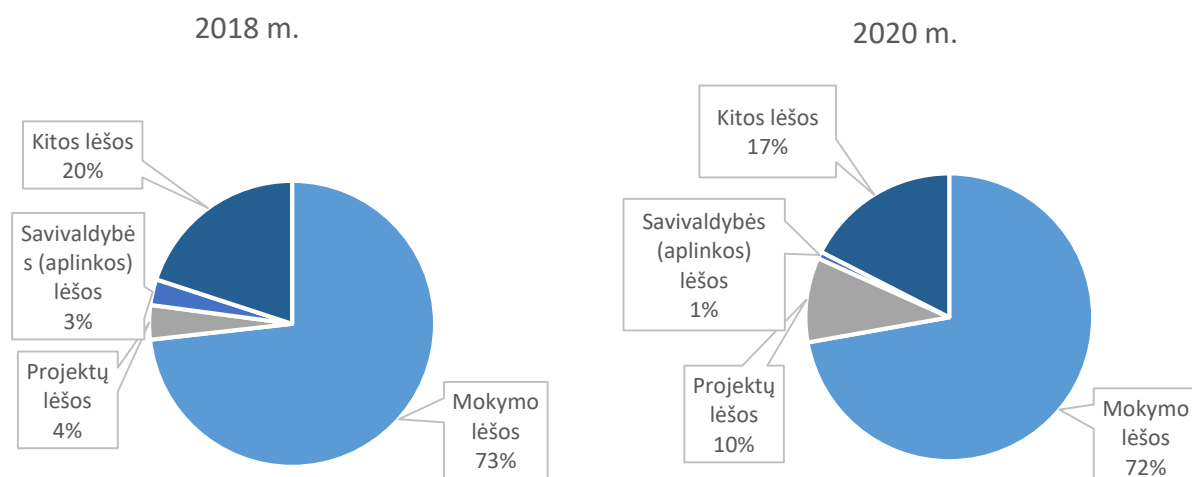
Mokymo lėšos, panaudotos bibliotekos fondo turtinimui, tenkančios 1 mokiniui

Mokykla	2018 m.	2019 m.	2020 m. *
Alvito mokykla-daugiafunkcis centras	4,3 €	4,3 €	1,3 €
Bartninkų Jono Basanavičiaus mokykla-daugiafunkcis centras	1,8 €	1,8 €	0,8 €
Gižų Kazimiero Baršausko mokykla-daugiafunkcis centras	0,1 €	0,3 €	0,4 €
Gražiškių gimnazija	0,2 €	4,5 €	1,8 €
Vištyčio mokykla-daugiafunkcis centras (Gražiškių gimnazijos skyrius nuo 2020 m.)	0,0 €	0,7 €	6,8 €
Keturvalakių mokykla-daugiafunkcis centras	3,8 €	0,6 €	0,4 €
Kybartų „Saulės“ progimnazija	0,0 €	1,0 €	0,8 €
Kybartų „Rasos“ mokykla	1,8 €	3,4 €	1,5 €
Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija	0,7 €	4,9 €	2,8 €
Pajevonio pagrindinė mokykla	4,5 €	4,0 €	0,6 €
Pilviškių "Santakos" gimnazija	0,9 €	1,9 €	3,2 €
Sūdavos pagrindinė mokykla	0,8 €	0,7 €	1,4 €
Vilkaviškio "Aušros" gimnazija	4,5 €	1,6 €	1,7 €
Vilkaviškio „Ažuolo“ progimnazija	0,7 €	0,6 €	0,8 €
Vilkaviškio pradinė mokykla	0,2 €	0,3 €	0,6 €
Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė mokykla	1,6 €	1,1 €	1,2 €
Vilkaviškio suaugusiųjų ir jaunimo mokykla	0,7 €	0,8 €	1,3 €
Virbalio pagrindinė mokykla	6,5 €	6,5 €	3,1 €
Savivaldybėje	1,8 €	1,9 €	1,6 €

* iki 2020 m. lapkričio mėn.

Lėšų, panaudotų bibliotekų fondo atnaujinimui, struktūra

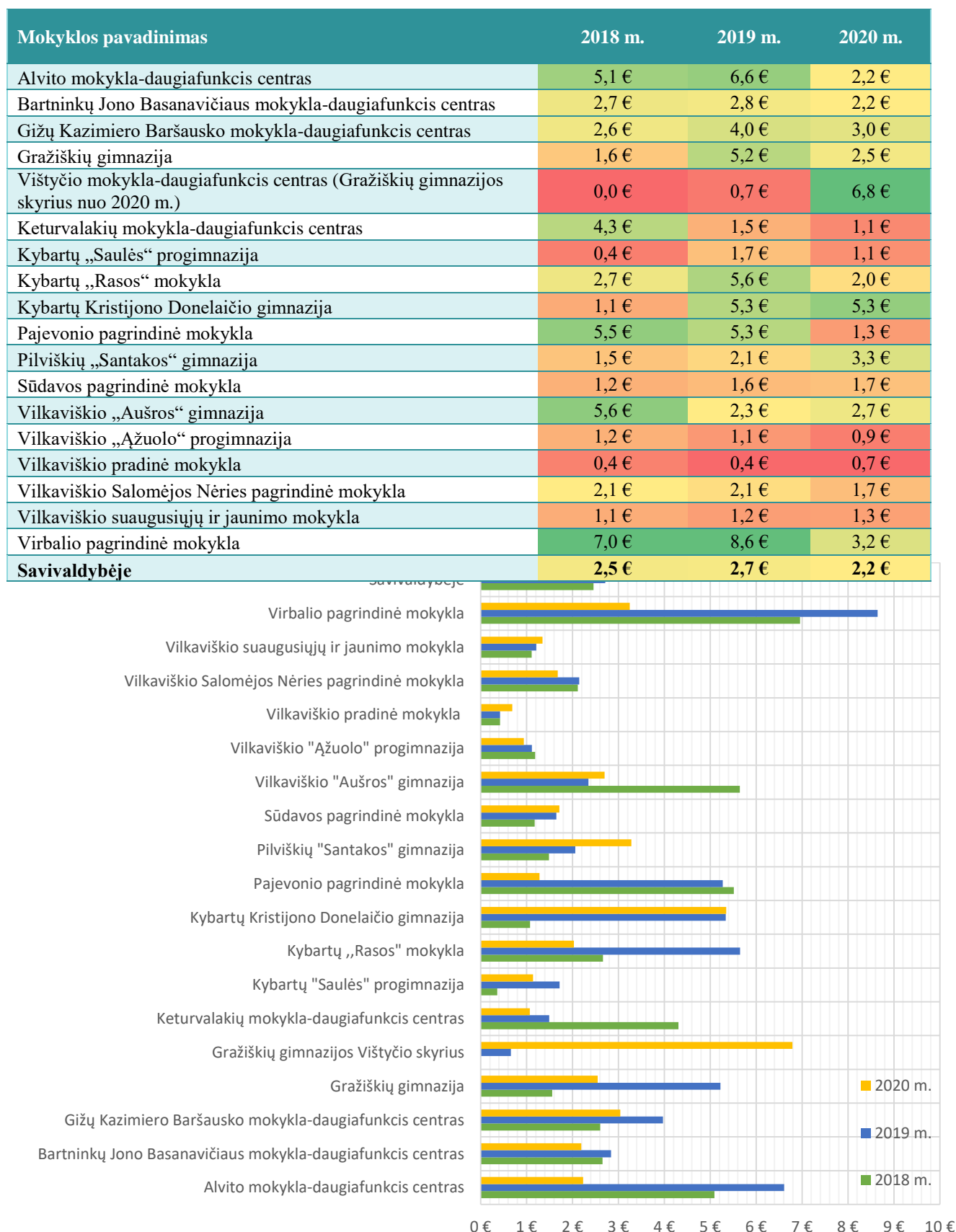

Lėšų, panaudotų bibliotekų fondo atnaujinimui, struktūra

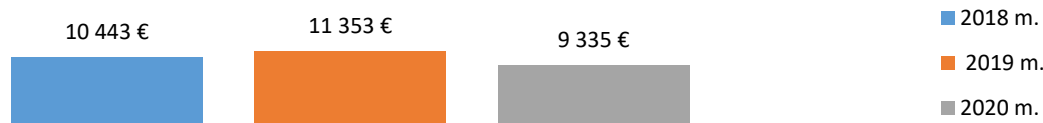
Mokyklos pavadinimas	Mokymo lėšos	Projektų lėšos	Aplinkos lėšos	Kitos lėšos
2018 m.				
Alvito mokykla-daugiafunkcis centras	553 €	0 €	23 €	81 €
Bartninkų Jono Basanavičiaus mokykla-daugiafunkcis centras	287 €	0 €	0 €	130 €
Gižų Kazimiero Baršausko mokykla-daugiafunkcis centras	8 €	0 €	85 €	162 €
Gražiškių gimnazija	45 €	205 €	0 €	88 €
Vištyčio mokykla-daugiafunkcis centras (Gražiškių gimnazijos skyrius nuo 2020 m.)	0 €	0 €	0 €	0 €
Keturvalakių mokykla-daugiafunkcis centras	411 €	0 €	0 €	50 €
Kybartų „Saulės“ progimnazija	0 €	0 €	0 €	144 €
Kybartų „Rasos“ mokykla	108 €	0 €	0 €	52 €
Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija	179 €	46 €	0 €	63 €
Pajevonio pagrindinė mokykla	405 €	0 €	0 €	97 €
Pilviškių „Santakos“ gimnazija	436 €	0 €	0 €	270 €
Sūdavos pagrindinė mokykla	98 €	0 €	0 €	54 €

Vilkaviškio „Aušros“ gimnazija	2 671 €	124 €	197 €	350 €
Vilkaviškio „Ažuolo“ progimnazija	151 €	15 €	0 €	78 €
Vilkaviškio pradinė mokykla	97 €	0 €	0 €	94 €
Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė mokykla	861 €	16 €	0 €	249 €
Vilkaviškio suaugusiųjų ir jaunimo mokykla	57 €	0 €	0 €	33 €
Virbalio pagrindinė mokykla	1 280 €	0 €	0 €	90 €
Savivaldybėje	7 647 €	406 €	305 €	2 085 €
2019 m				
Alvito mokykla-daugiafunkcis centras	391 €	0 €	47 €	170 €
Bartinkų Jono Basanavičiaus mokykla-daugiafunkcis centras	250 €	28 €	0 €	111 €
Gižų Kazimiero Baršausko mokykla-daugiafunkcis centras	32 €	55 €	66 €	264 €
Gražiškių gimnazija	929 €	85 €	0 €	72 €
Vištyčio mokykla-daugiafunkcis centras (Gražiškių gimnazijos skyrius nuo 2020 m.)	35 €			
Keturvalakių mokykla-daugiafunkcis centras	58 €	0 €	0 €	84 €
Kybartų „Saulės“ progimnazija	406 €	0 €	0 €	284 €
Kybartų „Rasos“ mokykla	191 €	0 €	0 €	131 €
Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija	1 160 €	42 €	0 €	58 €
Pajevonio pagrindinė mokykla	350 €	0 €	0 €	114 €
Pilviškių „Santakos“ gimnazija	889 €	0 €	0 €	80 €
Sūdavos pagrindinė mokykla	96 €	0 €	0 €	120 €
Vilkaviškio „Aušros“ gimnazija	932 €	31 €	35 €	379 €
Vilkaviškio „Ažuolo“ progimnazija	113 €	28 €	0 €	87 €
Vilkaviškio pradinė mokykla	147 €	0 €	0 €	50 €
Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė mokykla	624 €	28 €	0 €	578 €
Vilkaviškio suaugusiųjų ir jaunimo mokykla	72 €	0 €	0 €	43 €
Virbalio pagrindinė mokykla	1 202 €	343 €	0 €	63 €
Savivaldybėje	7 877 €	640 €	148 €	2 688 €
2020 m. (iki lapkričio mėn.)				
Alvito mokykla-daugiafunkcis centras	110 €	0 €	10 €	63 €
Bartinkų Jono Basanavičiaus mokykla-daugiafunkcis centras	107 €	25 €	0 €	151 €
Gižų Kazimiero Baršausko mokykla-daugiafunkcis centras	39 €	76 €	63 €	114 €
Gražiškių gimnazija	436 €	106 €	0 €	67 €
Vištyčio mokykla-daugiafunkcis centras (Gražiškių gimnazijos skyrius nuo 2020 m.)	360 €			
Keturvalakių mokykla-daugiafunkcis centras	43 €	0 €	0 €	65 €
Kybartų „Saulės“ progimnazija	301 €	0 €	0 €	149 €
Kybartų „Rasos“ mokykla	87 €	0 €	0 €	35 €
Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija	669 €	560 €	0 €	44 €
Pajevonio pagrindinė mokykla	50 €	0 €	0 €	54 €
Pilviškių „Santakos“ gimnazija	1 458 €	0 €	0 €	52 €
Sūdavos pagrindinė mokykla	230 €	0 €	0 €	46 €
Vilkaviškio „Aušros“ gimnazija	952 €	123 €	0 €	412 €
Vilkaviškio „Ažuolo“ progimnazija	167 €	0 €	0 €	30 €
Vilkaviškio pradinė mokykla	259 €	0 €	0 €	46 €
Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė mokykla	706 €	0 €	0 €	255 €
Vilkaviškio suaugusiųjų ir jaunimo mokykla	258 €	0 €	0 €	18 €
Virbalio pagrindinė mokykla	508 €	0 €	0 €	31 €
Savivaldybėje	6 740 €	890 €	73 €	1 632 €

Lėšos, panaudotos bibliotekos fondo turinimui, tenkančios 1 mokiniui

Fondas atnaujintas už

Nurašytų bibliotekos dokumentų (leidinių ir kt.) skaičius

Mokyklos pavadinimas	2018 m.	2019 m.	2020 m.*
Alvito mokykla-daugiafunkcis centras	92	90	500
Bartninkų Jono Basanavičiaus mokykla-daugiafunkcis centras	60	84	0
Gižų Kazimiero Baršausko mokykla-daugiafunkcis centras	41	98	0
Gražiškių gimnazija	0	518	12
Vištyčio mokykla-daugiafunkcis centras (Gražiškių gimnazijos skyrius nuo 2020 m.)	481	1 239	5 339
Keturvalakių mokykla-daugiafunkcis centras	443	126	50
Kybartų „Saulės“ progimnazija	15	101	45
Kybartų „Rasos“ mokykla	41	113	31
Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija	59	251	165
Pajevonio pagrindinė mokykla	33	103	0
Pilviškių „Santakos“ gimnazija	30	49	178
Sūdavos pagrindinė mokykla	60	139	129
Vilkaviškio „Aušros“ gimnazija	393	309	17
Vilkaviškio „Ažuolo“ progimnazija	221	91	103
Vilkaviškio pradinė mokykla	109	60	60
Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė mokykla	0	0	782
Vilkaviškio suaugusiųjų ir jaunimo mokykla	6	12	37
Virbalio pagrindinė mokykla	378	267	0
Savivaldybėje	2462	3650	7448

*Iki 2020 m. lapkričio mėn.

Ar palaikomas MOBIS funkcionavimas mokyklos bibliotekoje

Mokyklos pavadinimas	Iš dalies	Taip
Alvito mokykla-daugiafunkcis centras	1	
Bartninkų Jono Basanavičiaus mokykla-daugiafunkcis centras	1	
Gižų Kazimiero Baršausko mokykla-daugiafunkcis centras	1	
Gražiškių gimnazija		1
Gražiškių gimnazijos Vištyčio skyrius	1	
Keturvalakių mokykla-daugiafunkcis centras		1
Kybartų „Saulės“ progimnazija	1	
Kybartų „Rasos“ mokykla	1	
Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija	1	
Pajevonio pagrindinė mokykla	1	
Pilviškių „Santakos“ gimnazija		1
Sūdavos pagrindinė mokykla	1	
Vilkaviškio „Aušros“ gimnazija		1
Vilkaviškio „Ažuolo“ progimnazija		1
Vilkaviškio pradinė mokykla	1	
Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė mokykla		1
Vilkaviškio suaugusiųjų ir jaunimo mokykla	1	

Virbalio pagrindinė mokykla	1	
Iš viso	12	6